

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.08.2007, sp. zn. Ncp 1865/2007, ECLI:CZ:VSPH:2007:NCP.1865.2007.1

Číslo: 34/2008

Právní věta: Advokát je podnikatelem uvedeným v ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) obch. zák. a jeho činnost – poskytování právních služeb – je podnikáním podle ustanovení § 2 odst. 1 obch. zák. K projednání a rozhodnutí sporů z právních vztahů vzniklých ze smlouvy o poskytování právních služeb advokátem, uzavřené s podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti, přesahuje-li částka požadovaná žalobcem 100 000 Kč, proto jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 20.08.2007

Spisová značka: Ncp 1865/2007

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Advokacie, Příslušnost soudu věcná, Řízení před soudem

Předpisy: § 2 odst. 2 písm. c) obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze jako soud nadřízený rozhodl usnesením ze dne 20. 8. 2007 ve věci žalobce JUDr. P. H., advokáta, proti žalovanému U. & V., k. s., o zaplacení peněžitě částky s příslušenstvím, tak, že k projednání a rozhodnutí této věci, vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem, jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy.

Z odůvodnění:

V dané věci jde o spor ze smlouvy o zastupování před soudem, konkrétně o zaplacení smluvené právní odměny zastupujícímu advokátovi. Žaloba byla podána žalobcem – advokátem u Krajského soudu v Ústí nad Labem 5. 11. 1999.

V průběhu řízení vznesl žalovaný námitku věcné nepřislušnosti v záhlaví uvedeného krajského soudu, a to s odkazem na vyjádření jiného účastníka řízení – advokáta v jiné právní věci, jejímž předmětem byl týž spor jako v projednávané věci. V ní o věcné příslušnosti rozhodl Vrchní soud v Olomouci tak, že se ztotožnil s vyjádřením předmětného účastníka řízení a určil, že věcně příslušnými v této věci jsou okresní soudy. Dané rozhodnutí i s vyjádřením účastníka, advokáta bylo publikováno v Bulletinu advokacie č. 9/2006 pod názvem „K otázce věcné příslušnosti soudu, je-li předmětem palmární žaloby honorář advokáta“.

Závěr uvedený v označené publikaci, totiž že v předmětném sporu nejde mezi účastníky o obchodní závazkový vztah, Vrchní soud v Praze nesdílí.

Jelikož věc napadla u soudu před účinností zákona č. 30/2000 Sb., kterým byl občanský soudní řád ve velkém rozsahu novelizován (dále jen „novela“), a spor o věcnou příslušnost vznikl po účinnosti novely, je sice třeba, jak správně učinil Krajský soud v Ústí nad Labem, při řešení tohoto sporu postupovat podle § 104a odst. 2 o. s. ř. ve znění po novele (bod 3/ přechodných ustanovení k uvedené novele), ovšem věcnou příslušnost je třeba posuzovat podle občanského soudního řádu ve znění před novelou (bod 2/ přechodných ustanovení k předmětné novele).

Stěžejní otázkou v posuzovaném případě je, zda advokát je při zastupování klientů podnikatelem a tato jeho činnost je podnikáním, nebo nikoliv. Vzhledem k tomu, že druhý účastník smluvního vztahu (zastoupení) podnikatelem je, pak za předpokladu, že je advokát podnikatelem a jeho činnost (poskytování právních služeb) je podnikáním, posuzovala by se věcná příslušnost podle § 9 odst. 3 písm. a) o. s. ř. ve znění před novelizací občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb. (dále též jen „starý o. s. ř.“, zatímco znění po novele „nový o. s. ř.“), ve druhém případě pak podle § 9 odst. 1 starého o. s. ř.

Kdo je podnikatelem taxativně stanoví obchodní zákoník v ustanovení § 2 odst. 2 tak, že je jím

- a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku,
- b) osoba podnikající na základě živnostenského oprávnění,
- c) osoba podnikající na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, a
- d) fyzická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Podnikáním je podle § 2 odst. 1 obch. zák. v nyní i dříve platném znění soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Z výše uvedeného výčtu podnikatelů nepochybně vyplývá, že advokáti – je-li jejich činnost podnikáním, by mohli patřit pouze do skupiny podnikatelů uvedených v § 2 odst. 2 obch. zák. pod písm. c). Podle Vrchního soudu v Praze pak za uvedeného předpokladu skutečně podnikateli podle uvedeného ustanovení jsou. Svou činnost (poskytování právních služeb) vykonávají podle zvláštního předpisu – zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „AZ“, popř. „zákon o advokacii“). Z vymezení obsahu živnosti v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (dále jen „ŽZ“, popř. „živnostenský zákon“), a to z jeho § 2 a § 3, lze navíc dovodit, že písm. c) § 2 odst. 2 obch. zák. je ve své podstatě doplňkem k písm. b) uvedeného ustanovení. Zatímco v ustanovení § 2 ŽZ je obsažena definice živnosti, v ustanovení § 3 ŽZ je naopak uveden taxativní výčet subjektů, které – byť by jinak jejich činnost znaky živnosti splňovala, živnostenskému zákonu nepodléhají. Mezi těmito subjekty jsou v odstavci 2 pod písmenem c) předmětného ustanovení výslovně uvedeni též advokáti (dále notáři, patentoví zástupci a soudní exekutoři).

To, že činnost advokátů prováděná na základě smlouvy o poskytování právních služeb je činností podnikatelskou, je podle Vrchního soudu v Praze zřejmé, neboť podle jeho závěrů dovozených výše je ve své podstatě doplňkem živnostenské činnosti. Navíc podle přesvědčení Vrchního soudu v Praze zásadně platí, že svou činnost vykonávají advokáti samostatně, soustavně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku. K případným pochybnostem ohledně splnění podmínky samostatnosti, již je třeba rozumět, že o způsobu podnikání rozhoduje podnikatel sám a že nepodléhá příkazům nikoho jiného, je třeba uvést, že v daném ustanovení jde nepochybně o samostatnost relativní (ve srovnání s absolutní závislostí zaměstnance), neboť advokáti se evidentně

musí řídit pokyny svých klientů.

Zbývá se ještě vyrovnat se závěry, vyjádřenými ve shora zmíněném článku publikovaném v Bulletinu advokacie, na něž žalobce – advokát v posuzované věci odkazuje. Ty lze shrnout tak, že „advokát poskytuje právní pomoc na základě zvláštního zákona a v souladu s tímto zákonem podléhá rovněž zákonným omezením, jakož i stavovským předpisům České advokátní komory,“ a že „kdyby měla být jeho činnost hodnocena jako podnikatelská, byly by rovněž nároky vznášené advokátem čistě obchodní,“ obdobně i nároky vznášené vůči němu klientem, který je podnikatelem „a mohly by být uplatňovány bez ohledu na interní stavovské předpisy, které některé typicky podnikatelské činnosti a jednání advokátovi zakazují (např. zákonná povinnost mlčenlivosti, povinnost podřídit zájem svůj zájmu klienta, povinnost postupovat vždy podle pokynu klienta).“ Ani jeden z uvedených argumentů nepokládá Vrchní soud v Praze za přesvědčující.

První z těchto argumentů totiž podle Vrchního soudu v Praze naopak přisvědčuje tomu, že advokáti patří do skupiny podnikatelů uvedených v taxativním výčtu v ustanovení § 2 odst. 2 obch. zák. pod písmenem c), jestliže se v něm argumentuje skutečností danou skupinu podnikatelů charakterizující, konkrétně tím, že jejich činnost se řídí zvláštním předpisem – zákonem o advokacii. Ani poukaz na omezení daná stavovskými předpisy České advokátní komory (dále též jen „Komora“) nelze pokládat za relevantní. Oprávnění Komory, včetně vydávání stavovských předpisů, vůči advokátům totiž zakotvuje předmětný „zvláštní předpis“, zákon o advokacii – ve své páté části, a to včetně oprávnění vydávat stavovské předpisy. Daný zákon rovněž stanoví, že stavovské předpisy upravují otázky svěřené jim tímto zákonem, popř. další otázky v tomto zákoně vypočtené (§ 53 odst. 1 zákona o advokacii).

Z části již z důvodů uvedených proti prvnímu argumentu, ale i z jiných, nepokládá Vrchní soud v Praze za správný ani argument následující. Vychází totiž z toho, že činnost advokátů není činností obchodní, neboť je omezena (za výstižnější pokládá Vrchní soud v Praze termín „regulována“) vnitřními stavovskými předpisy. Regulovaná je však i podnikatelská činnost „klasických“ podnikatelů, např. podnikatelů zapsaných v obchodním rejstříku. Kromě regulace samotným obchodním zákoníkem může být rovněž regulovaná občanským zákoníkem, zákonem o ochraně spotřebitele, zákonem o přestupcích, trestním zákonem, zákonem o ochraně osobních údajů, a jinými. Zejména u obchodních společností pak jejich podnikatelská (obchodní) činnost podléhá i vnitřním interním předpisům (společenským smlouvám, zakladatelské smlouvě nebo stanovám). Pro úplnost lze ještě upozornit na to, že u této části předmětného článku příkladmo vypočtené povinnosti advokátů jsou vesměs povinnostmi stanovenými zákonem o advokacii (byť není vyloučeno, že jsou dále upřesněny v předpisech stavovských): povinnost mlčenlivosti v § 21, povinnost podřídit svůj zájem zájmům klienta v § 16, věta první, povinnost postupovat vždy podle pokynu klienta tamtéž, ovšem bez slova „vždy“. Podle věty druhé posledně uvedeného ustanovení totiž advokáti nejsou vázáni takovými pokyny klienta, které jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem.

Pochybnosti o tom, že činnost advokátů je podnikáním ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák., lze rovněž zčásti vyvrátit již na základě zákona o advokacii. Požadavek, aby šlo o činnost prováděnou soustavně, je zakotveno v § 1 odst. 2 AZ, požadavek samostatnosti, kterým se rozumí, že o způsobu podnikání rozhoduje podnikatel sám a nepodléhá příkazům nikoho jiného, lze dovodit z § 3 odst. 1, věta první, a § 16 odst. 1, věta první, AZ (okolnost, že jde o samostatnost relativní, neboť advokáti jsou v mezích právních předpisů a stavovských předpisů vázáni pokyny klienta, na tom nic nemění, neboť i u ostatních podnikatelů jde vesměs o samostatnost relativní – viz výše), a požadavek, aby byla advokátní činnost vykonávána za účelem dosažení zisku, je stanoven v § 22 a § 23 AZ (slovo „zpravidla“ v § 22 odst. 1 AZ dopadá zřejmě na případy, kdy je advokát Komorou určen k bezplatnému poskytnutí právních služeb osobě, uvedené v § 18 odst. 2, věta první, a odst. 3 AZ). Požadavek jednat vlastním jménem a na vlastní odpovědnost je v plné míře splněna u advokátů vykonávajících advokacii samostatně pod vlastním jménem (srov. § 11 odst. 1 písm. a/ a § 24 odst. 1,

část první věty před středníkem, AZ). V tomto směru však existují určité modifikace pro případy, kdy advokát vykonává advokacii společně s jinými advokáty jako účastník sdružení (§ 14 AZ) nebo jako společník obchodní společnosti (§ 15 AZ), anebo v pracovním poměru (§ 15a AZ). Mezi obdobné výjimky však podle Vrchního soudu nepatří činnost advokáta prováděná na základě mandátní smlouvy, zmocňující ho např. k uzavírání smluv jménem zastoupeného. Zde totiž advokát uzavírá s mandantem mandátní smlouvu svým vlastním jménem a jeho – podnikatelská činnost spočívá v zastupování.

Ze všech uvedených důvodů dospěl Vrchní soud v Praze k závěru, že advokát je podnikatelem uvedeným v § 2 odst. 2 písm. c) obch. zák. a jeho činnost – poskytování právních služeb, samozřejmě zahrnující i zastupování klienta v soudním řízení, je podnikáním podle § 2 odst. 1 AZ, tedy činností „obchodní“. Uzavře-li tedy smlouvu o poskytování služeb s podnikatelem, jde o obchodní závazkový vztah podle § 261 odst. 1 obch. zák. Jedná-li se pak o spor z právního sporu z takového vztahu, včetně sporu o zaplacení odměny za poskytnutí právních služeb (palmáre), byly-by k jeho projednání a rozhodnutí podle nového o. s. ř. věcně příslušné podle § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. krajské soudy, pokud by ovšem nešlo o spor uvedený ve výjimce pod bodem 6) tohoto ustanovení.

Právě o posledně uvedený případ by šlo v posuzované věci, neboť plnění požadované žalobcem nepřevyšuje částku 100 000 Kč. Je zde však ještě další podstatná skutečnost, a to, že věcnou příslušnost je třeba se zřetelem k zahájení řízení před 1. 1. 2001 posuzovat podle starého o. s. ř. Podle jeho ustanovení § 9 odst. 3 písm. a) bod bb) (žalobce je podnikatelem, který není zapsán v obchodním rejstříku, žalovaný podnikatel v obchodním rejstříku zapsaný a částka požadovaná žalobcem převyšuje 50 000 Kč), jsou k projednání a rozhodnutí dané věci věcně příslušné krajské soudy.

Bylo proto podle § 104a odst. 2 o. s. ř. rozhodnuto tak, jak je ve výroku tohoto rozhodnutí uvedeno.